

2018 GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ KAZANIMLARIN UYGULANABİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

İbrahim Halil YURDAKAL¹

¹ Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi ABD, Denizli, iyurdakal@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000 0002 6333 5911.

Geliş Tarihi: 26.10.2018 Kabul Tarihi: 16.04.2019

Öz: Görsel sanatlar dersi öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ses, resim vb. nesnelere anlatmalarını sağlayan bir ders olmakla birlikte sanatsal bakış açısını kazandırması bakımından da önemlidir. Görsel sanatlar dersi ilkököl 1. sınıftan ortaokul 8. sınıfa kadar müfredatlarda yer alan bir ders olmakla birlikte, haftalık ders saati sadece birdir. Bireyin zihinsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişiminde önem arz eden bir dersin haftalık ders saatinin haftada bir saat olması düşündürücüdür. Görsel sanatlar dersi programının en önemli noktalarından birisi de kazanımlardır. Öğrencin elde etmesi istenilen bilgi ve becerileri belirten kazanımların uygulanabilir olması programın etkililiği bakımından önemlidir. Bu kapsamda, bu çalışmada 2018 yılında güncellenen görsel sanatlar öğretim programında yer alan 1-4. sınıfların kazanımların uygulanabilirlik derecesi ölçülmüştür. Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum deseni ile yapılandırılmıştır. Araştırmada 2018 görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanımlar 10 görsel sanatlar öğretmeni, 10 sınıf öğretmeni ve 5 resim-iş öğretmenliği ABD da görev yapan akademisyen tarafından incelenmiştir. Araştırmada verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan “kazanım uygulanabilirlik çizelgesi” kullanılmıştır. Her bir kazanım için 20 öğretmen ve 5 akademisyenden görüş alınarak görüş birliği yüzdesi hesaplanmış ve kazanımların uygulanabilirlikleri % ile belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre 1-4. sınıfların tamamında hazırlanan kazanımların büyük bir çoğunluğunun öğrenci düzeyine uygun olmadığı, özellikle soyut düşünme becerisi içeren kazanımların ilkököl 1-2. sınıflarda uygulanamayacağı, 4. sınıf kazanımlarının diğer sınıflara göre öğrenci düzeyine daha uygun olduğu söylenebilir.

Anahtar kavramlar: Sanat eğitimi, görsel sanatlar, öğretim programı, ilkököl

INVESTIGATION THE APPLICABILITY OF ACHIEVEMENTS IN THE 2018 VISUAL ARTS TEACHING PROGRAM

Abstract:

Visual arts lesson enables explain students' feelings and thoughts with sound, Picture and so on, it is also important in terms of giving an aesthetic and artistic perspective. Visual Arts is a lesson in the curriculums from the 1st grade to the 8th grade of the primary school, but the weekly course hour is only one. It is thought-provoking that a lesson which is of great importance in the development of the mental, emotional and psycho-motor skills of the individual is one of the weekly course hours. One of the most important points of the visual arts course program is the achievements. It is important in terms of the effectiveness of the program that the achievements that indicate the knowledge and skills required to be obtained by the student are available. In this context, in this research, 1- 4. Grade the visual arts curriculum'-which was updated in 2018-applicability of the achievements of the classes was measured. The research is structured with qualitative research patterns. In the study, the achievements in the visual arts curriculum of 2018 were examined by 10 visual arts teachers, 10primary school teachers and 5 academicians. In the study, "achievement applicability chart" prepared by the researcher was used to collect the data. For each acquisition, 20 teachers and 5 academicians were interviewed and the percentage of consensus was calculated and the applicability of the achievements was indicatedwith %. According to the results of the research 1-4. most of the achievements prepared in the entire grades are not suitable for the student level, especially the discrete thinking skills are acquired in the primary school 1-2were not practicable. It can be said that 4. Grade achievements cannot be applied in classes and it is more suitable to the level of students than other classes.

Keyword: Art education, visual art, curriculum, primary school.

Giriş

Bireyin yaşadığı topluma uyum sağlaması ve kaliteli bir hayat yaşaması için iyi bir eğitim-öğretim alması gerekmektedir. Bu sebeple kişilerin hayattan doyum almalarını sağlamada ve hedeflenen insan profiline ulaşmada ülkeler belirli ölçütler dâhilinde eğitim programları oluştururlar. Bu programların oluşturulmasında iç ve dış etmenler etkili olmaktadır. Ülke içinde yer alan anayasa, yasa gibi yasal metinler, kültür, tarihi

amaçlar ve bireylerin özellikleri programların hazırlanmasındaki iç etmenlerdir. Dış etmenler ise eğitim felsefesi, teknolojik ve bilimsel gelişmeler ile UNICEF, UNESCO ve WHO gibi uluslararası kuruluşlardır. Ülkeler öğretim programlarını oluştururken iç etmenler ile çalışmamak kaydıyla dış etmenleri de göz önüne alarak program geliştirme süreçlerini tamamlarlar. Öğretim programları tüm dünyada eğitim alanında en çok üzerinde çalışılan sorunların başında gelmektedir (Su, 2012: 153). Bu kapsamda birçok ülkede öğretim programlarının hazırlanması için belirli komisyonlar kurulmaktadır. Bu komisyonlar iç ve dış etmenlerden gelen dönütler ile birlikte belirli aralıklarla bilgi çağına uyum gerekçesiyle programları güncellemektedir.

Program geliştirme (curriculum) kökeni Latinceye dayanan bir kavramdır. Eisner (1994) programın kökeninin latince “currerer” den geldiğini ve anlamının işleyiş-ders işleyişi olduğunu öne sürmektedir. Öğretim programı Pratt’a (1994) göre öğrenme ve öğretme sürecinin ilerlemesi için yapılan plandır. Marsh (1997) ise öğretim programını okul rehberliğinde öğrencilerin kazanması gereken becerileri içeren bir plan olarak tanımlamaktadır. Öğretim programları genel olarak dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar: Hedefler, içerik, eğitim-öğretim faaliyetleri ve ölçme-değerlendirmedir.

Öğretim programının ilk çıkış noktası hedeflerdir. İç ve dış etmenlerden gelen toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar programların temel hedeflerini oluşturur. Teknolojinin ve bilgi birikiminin artması sonucu ideal bireyin tanımı değişmiş ve bireylerden beklenen özellikler de bu nedenle değişime uğramıştır. Bu kapsamda öğretim programlarının hedefleri de değişmiştir. Hedefleri etkileyen bir diğer nokta ise felsefedir. Eğitim felsefesindeki değişiklikler öğretim programındaki tüm değişkenler gibi hedefleri de etkilemektedir. Hedefleri en çok etkileyen değişkenler ise yönetim erki ve toplumsal kültürdür. Yönetim erkleri öğretim programlarını geliştirmede sorumluluk sahibi olduğundan programın hedefleri de yönetim erkinin hedefleri ile çalışmıyacak şekilde düzenlenmektedir. Yönetim erkinin ya da siyasi rejimin değişmesi sonucu ülkenin hedefleri ve yönünün değişeceği gibi programların da hedefleri değişmektedir. Bu noktada Millî Eğitim Bakanlığı önem arz etmektedir. MEB öğretim programlarını hazırlarken politik unsurlardan çok millî unsurları göz önüne almalıdır. Hazırlanacak olan programların Türkiye’de yaşayan halkın ihtiyaçlarına ve isteklerine uygun olması gerekirken birlikte bilgi çağına da uygun olarak hazırlanması kısaca millî ve evrensel unsurların Millî Eğitim Bakanlığı tarafından harmanlanması gerekmektedir.

Eğitim bir devletin temel unsurlarından biri olması nedeniyle diğer unsurlar ile de etkileşim halindedir. Bu örgütsel yapının bir diğer unsuru da politika yani siyasettir. Politika örgütsel yaşamın kaçınılmaz bir parçası (Hoy ve Miskel, 2012: 28) olup örgütsel yapıdaki birçok unsuru etkilemekte ve unsurlardan etkilenmektedir. Özen, Gül ve Gülaçtı’ya (2007: 120) göre ister piyasa ekonomisi düzeninde ister planlı ekonomi düzeninde olsun her ülkede eğitim, her şeyden önce bir politika sorunudur. Gelecek kuşakların eğitiminin toplumca benimsenmiş bir değerler dizgesi içinde ele alınması gerekmektedir. Bu değerler dizgesi her toplumda farklıdır. Bu nedenle sözü edilen de-

ğerler dizgesi, her ülkede öz eğitim kurumlarınca biçimlendirilmektedir. Bu anlamda ulusal eğitim, ulusal kültürün oluşmasında ve gelişmesinde anahtar rolü oynamaktadır. Bu bağlamda genelde eğitim politikaları özelde öğretim programları hazırlanırken “milli” bakış açısı esas alınarak, ulusal ve uluslararası gelişmeler ve ihtiyaçlar göz önüne alınmalıdır.

Programın bir diğer ögesi ise içeriktir. Eğitim programı tasarımları bu öğelere farklı ağırlıklar verilerek oluşur. Böylece tasarımcı kendine özgü tasarımını ortaya koyar. Genelde bu öğeler içinde en çok içerik boyutuna ağırlık verildiği görülmektedir (Demir, 2007). İçerik programda yer alan kazanımların genel bir deyişle hedeflerin hangi konular ile öğretileceğine yönelik bir bölümdür. Hedeflerin kazandırılması sürecinde hangi metinlerin, hangi konuların kullanılacağı ve bu konuların ağırlıkları içerik kısmında yer almaktadır. Öğretim programının hedef ve içerik bölümleri genellikle teorik olmakla birlikte üçüncü bölümü olan eğitim-öğretim süreçleri programın pratik yönünü temsil eder. Öğretim programının son basamağı ise ölçme değerlendirme diğer adı ile sınav durumlarıdır. Bu basamakta öğrencilerin öğrenmelerine ilişkin dönütler verilerek eksik veya yanlış öğrenmeler ortaya çıkarılır. Söz konusu bu dört bileşenden oluşan öğretim programları sürekli olarak eleştirilere maruz kalmaktadır. Gosse ve Hansel 'e (2014) göre birçok karar kılıcı öğretim programı ya da program geliştirme alanında bilgi sahibi değildir. Teorik olarak karar kılıcılara öğretim programının hayati önemini anlatamayan eğitimciler suçlanmaktadır. Bu kapsamda karar kılıcılarının öğretim programlarının hazırlanması sürecinde mümkün olduğunca her basamakta eğitimcilerden ve uzmanlardan görüş alınmalıdır. Öğretim programlarının içerikleri siyaset, tarih, bilim ve sanat gibi temel kaynaklardan gelen bilgi ve becerilere dayalı olarak hazırlanmaktadır.

Sanatı tanımlamak zor olmakla birlikte birçok araştırmacı da benzer şekilde sanatı tanımlamanın zorluklarından bahsetmektedir. Mayo'ya (2012) göre sanatın içeriği medya, plastik sanatlar, resim, heykel, müzik, edebiyat, tiyatro, opera ve performans sanatlarından oluştuğu için tanımlamak zordur. Read (2014: 14) sanatı sanatçının plastik bir biçim verebildiği herhangi bir idealin ifadesi olarak tanımlamaktadır. Artut (2007: 99) sanatı gerçek dünyayı anlamının, anlamlandırmanın ve yorumlamanın bir yolu olarak görmektedir. TDK (2018) sanatı bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık şeklinde tanımlamaktadır. Sanat tüm toplumlar için önemli bir dal olmakla birlikte insanların estetik bakış açılarını artırması nedeniyle de önem arz etmektedir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk de benzer şekilde sanata ilişkin, “Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” değerlendirmesini yapmaktadır.

İnsanın başta kendisini ve ardından içinde yaşadığı doğal ve kültürel çevreyi tanıma zorunda olduğu bilinmelidir. İnsan, doğa ile her an yüz yüzedir. İnsan, yüz yüze kaldığı bu dünyayı anlamak için tüm güçlerini kullanırken kendi kültürel, bilimsel ve teknolojik evrenini de oluşturmak çabası içindedir. Nesnelere arasındaki düzen ya da

düzensizlik ilişkilerinin titizlikle araştırılmasına duyarlı, özgün ve seçici tavır gerektiren sanatın, bu anlamda bireye küçümsenemeyecek katkısı olabilir (Mercin ve Alakuş, 2007: 19). Sanatın öğretilmesi faaliyetine sanat eğitimi denilmektedir. San (2010: 27) sanat eğitimi, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi şeklinde tanımlamaktadır. Buyurgan'a (2012) göre sanat eğitimi, yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, ırsak düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı en güvenilir ortamlardan biridir.

Sanat eğitimi, ilköğretim düzeyinde görsel sanatlar dersi kapsamında öğrencilere verilmektedir. Verilecek olan sanat eğitiminin ders saati, ders sayısı ya da içeriğinden ziyade niteliği önem arz etmektedir. Sanat eğitimi, çocukların duyu yoluyla ortaya koydukları bir hayal dünyasına girişimlerinin başlangıcı niteliğinde olmalıdır (Reid, 1983). Öğrencilere duygu ve düşüncelerini farklı yollarla anlatmanın yollarını ve sanatsal düşünmenin önemini etkili bir şekilde kazandırmak için görsel sanatlar dersinin etkili bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

İlkokullarda görsel sanatlar dersinin genel olarak sınıf öğretmenleri vermektedir. Sınıf öğretmenlerinin MEB tarafından hazırlanan görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanımları öğrencilere kazandırırken kazanımların öğrenciye göreliğine dikkat etmeleri gerekmektedir. Öğretilcek içeriğin öğrencinin sosyal, bilişsel ve fiziksel becerilerine uygun olması öğrenme potansiyelini de artıracaktır. Uygun bir şekilde ve öğrenciye göre hazırlanmış sanat müfredatları öğrenmeyi kolaylaştırıcı sınıf ortamları yaratmaktadır (Diamond, 1996). Bu kapsamda sanat ve görsel sanatlara ilişkin programların öğrenciye göre hazırlanması öğrencilerin başarılarını dolayısı ile öğrenme yetilerini de artıracaktır.

MEB tarafından hazırlanan öğretim programlarında yer alan kazanımlar daima belirli amaçlar çerçevesinde hazırlanmaktadır. Görsel sanatlar dersi öğretim programına (1-8. sınıflar) bakıldığında görsel sanatlar dersinin amaçları şu şekilde belirtilmektedir: Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip, görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip, görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren, görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan, güncel kültür-sanat nesnelere/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen, kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan, görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden, görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren, sanat alanında etik davranış gösteren, sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan, görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir (MEB, 2018: 8). Söz konusu amaçlara bakıldığında öğretim programının amaçlarının görsel sanatlar öğretiminin hedeflerini çok iyi bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Her ne kadar amaçlar uygun olarak hazırlansa da bu amaçların öğrencilerin edinecekleri beceriler olarak hazırlanan ders ka-

zanımlarının da öğrenciye göre hazırlanması gerekmektedir. Kazanımlar öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve psiko-sosyal özelliklerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Nitekim bu araştırmada 2018 görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan 1-4. sınıflara ait kazanımların öğrenci düzeyine uygunluğu araştırılmıştır. Araştırma kapsamında şu alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. 2018 görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan 1. sınıf kazanımlarının uygulanabilirlik derecesi nasıldır?
2. 2018 görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan 2. sınıf kazanımlarının uygulanabilirlik derecesi nasıldır?
3. 2018 görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan 3. sınıf kazanımlarının uygulanabilirlik derecesi nasıldır?
4. 2018 görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan 4. sınıf kazanımlarının uygulanabilirlik derecesi nasıldır?

Yöntem

Araştırmada 2018 1-8. sınıflar görsel sanatlar dersi öğretim programında (MEB, 2018) yer alan kazanımlar incelenmiş olup, kazanımların uygulanabilirliğinin belirlenmede resim-iş öğretmenliği bölümünde görev yapan 5 akademisyenden, MEB’de görev yapan 10 sınıf öğretmeninden ve 10 görsel sanatlar öğretmeninden yardım alınmıştır. Katılımcılar gönüllülük esas alınarak seçilmiştir. 25 katılımcının 16’sı kadın 9’u ise erkektir. Araştırma kapsamında “kazanım uygulanabilirlik çizelgesi” hazırlanmıştır. Çizelgede yer alan kazanımlar 2018 1-8. sınıflar görsel sanatlar dersi öğretim programından olduğu gibi alınmıştır. Çizelgede her bir kazanım 3lü likert olarak uygun, kısmen uygun ve uygun değildir şeklinde belirtilmiştir. Çizelge her bir sınıf düzeyi için 20 öğretmen ve 5 akademisyene uygulanmış ve “uygundur”, “kısmen uygundur” ve “uygun değildir” şeklinde yanıtlar alınmıştır. Uygulanan kazanım uygulanabilirlik çizelgesi ile toplanan veriler yüzde ve frekans ile gösterilerek her bir kazanımın uygulanabilirlik düzeyi belirlenmiştir. Uygulanabilirlik yüzdeliği belirlenirken uygun ifadesine 4, kısmen uygun ifadesine 2 ve uygun değildir ifadesine 0 puan verilmiştir. Her bir kazanım için 25 uzmandan alınan görüşler toplanarak kazanımın uygulanabilirlik yüzdesi tespit edilmiştir. Örnek vermek gerekirse bir kazanım için 10 uzman uygun, 10 uzman uygun değil ve 5 uzman da kısmen uygun cevaplarını vermiş ise, $10*4+10*0+5*2=50$ şeklinde kazanım yüzdesi elde edilmiştir. Bu kapsamda söz konusu kazanımın öğrenciye görecelik/uygulanabilirlik derecesi %50’dir. 25 uzmanın tamamı kazanım için uygundur ifadesini kullanır ise $25*4=100$ (%100) şeklinde; uzmanların tamamı kazanım için uygun değildir işaretler ise $25*0=0$ (%) şeklinde uygunluk düzeyleri elde edilmiştir.

Bulgular

1. Alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 1: Birinci Sınıf Kazanımlarına İlişkin Uzman Görüşleri

Kazanımlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Toplam
Birinci Sınıf Kazanımları																										
Görsel sanat çalışmalarını oluştururken uygulamaya basamaklarını ifade eder.	K	-	K	-	-	-	+	K	K	K	+	-	-	-	-	-	K	K	K	-	-	-	+	-	-	28%
Görsel sanat çalışmalarında farklı materyal, malzeme, gereç ve teknikleri kullanır.	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-	+	K	-	K	+	+	+	+	+	+	K	+	K	K	+	74%
Duygu ve düşüncelerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.	-	-	-	+	-	-	-	+	+	K	K	K	K	K	+	+	K	+	+	+	+	+	+	+	+	64%
Görsel sanat çalışmalarını temalardan, konulardan, fikirlerden, şirlerden, hikâyelerden esinlenerek oluşturur	-	-	+	-	K	K	-	-	K	K	-	-	K	K	K	K	+	+	+	+	+	+	+	K	K	48%
İki boyutlu yüzey üzerinde biçimleri düzenler	K	K	+	+	K	K	K	-	+	-	K	-	+	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	K	+	40%
Görsel sanat çalışmasında figür-mekân ilişkisini ifade eder	-	-	-	K	-	-	-	K	-	K	-	-	-	-	K	K	-	K	K	K	K	K	-	-	K	22%
Görsel sanat çalışmasında büyüklük-küçüklük ilişkilerini kullanır.	+	+	+	+	K	+	+	K	K	-	+	-	+	K	+	+	-	+	+	+	K	K	+	-	+	72%
Cevresindeki objeleri ve figürleri gözlemleyerek çizimlerini yapar	+	+	+	K	+	+	-	+	-	-	-	+	-	+	+	K	K	+	+	K	K	+	-	+	62%	
Üç boyutlu çalışma oluşturur.	+	+	+	K	-	K	+	+	K	K	+	K	+	+	+	+	+	+	+	+	-	K	+	K	K	76%
Görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanır.	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	K	-	6%
Sanatın, kültürün bir parçası olduğunu fark eder	-	-	K	K	-	-	-	-	K	-	-	-	K	-	+	K	-	-	-	-	K	-	-	-	-	16%
Müze, sanat galerisi, sanatçı atölyesi, tren yeri vb. ile ilgili izlenimlerini söyler.	-	+	K	-	-	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	K	+	-	-	-	+	+	-	52%
Yapay objelerle doğal objeleri ayırt eder.	+	+	K	+	-	+	+	+	-	K	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	K	+	-	+	78%
Sanat eserinin biçimsel özelliklerini söyler.	-	-	K	K	-	+	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	K	-	+	K	-	K	-	-	-	30%
Sanat eserleri arasındaki farklılıkları açıklar	-	-	-	-	-	-	-	K	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	K	14%

(+): Uygun, (-): Uygun değil, (K): Kısmen uygun

Tablo 1'e bakıldığında uzmanların genel anlamda ilköğretim birinci sınıf görsel sanatlar dersi kazanımlarını öğrenciye uygun bulmadıkları görülmektedir. Özellikle "görsel çalışmalarda sanat elemanlarını kullanabilme" becerisi birinci sınıf düzeyinin çok daha üstünde olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda öğrenciye uygunluk oranı %6 çıkmıştır. "Üç boyutlu çalışma oluşturma" ile "yapay objelerle doğal objeleri ayırt etme" kazanımlarının en çok uygun olarak görülen kazanımlar olduğu görülmektedir.

2. Alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 2: İkinci Sınıf Kazanımlarına İlişkin Uzman Görüşleri

Kazanımlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Toplam	
İkinci Sınıf Kazanımları																											
Görsel sanat çalışmasını oluştururken karşılaştığı sorunlara çeşitli çözümler bulur	K	K	+	+	K	-	+	K	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	K	K	+	+	-	K	K	64%	
Görsel sanat çalışmasını oluştururken beklenmedik/öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkabileceğini fark eder.	-	-	-	K	-	-	-	K	-	-	-	+	-	-	-	K	K	+	K	K	K	-	-	-	K	24%	
Çalışmasına hayallerini yansıtır.	K	K	-	+	K	K	-	-	+	+	K	+	+	-	+	+	+	+	K	+	+	+	+	-	+	68%	
Farklı yazılı kaynak, kavram ve temalardan esinlenerek görsel sanat çalışmasını oluşturur.	-	-	-	-	K	+	-	-	+	-	K	+	K	+	+	-	-	-	K	-	-	-	K	K	28%		
Görsel sanat çalışmasında ön ve arka planı kullanır.	K	K	+	K	K	+	+	+	+	+	+	+	K	K	K	K	K	+	+	+	+	-	+	K	-	70%	
Görsel sanat çalışmasında ölçü ve oran-orantıya göre objeleri yerleştirir.	K	-	-	+	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	10%	
Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimler yapar	+	+	+	K	+	+	+	+	+	+	K	+	K	+	-	K	+	+	+	+	+	+	K	+	-	80%	
Günlük yaşamından yola çıkarak görsel sanat çalışmasını oluşturur	+	K	+	K	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	K	86%
Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.	K	K	+	K	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	K	K	+	K	+	+	+	+	+	+	72%	
Görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanır.	-	-	-	-	-	-	-	K	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	K	8%	
Türk kültürüne ait mimari elemanları açıklar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0%	
Sanat eserlerindeki farklı kültürlere ait motifleri inceler.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	K	6%		
Geleneksel Türk sanatlarından örnekler verir.	-	-	-	K	-	-	-	-	-	K	-	K	K	-	-	K	+	-	-	-	K	-	-	K	-	18%	
Müze, sanat galerisi, sanat atölyesi, ören yeri vb. mekânların sanat açısından önemini ifade eder	K	-	K	-	-	-	K	+	K	K	-	-	K	-	+	+	K	K	K	K	K	+	-	K	-	40%	
Diğer kültürlere ait mimari elemanları açıklar.	K	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6%	
Sanat eserinin konusunu söyler.	-	+	+	-	-	-	+	+	+	K	+	+	+	K	+	+	+	+	+	+	+	-	+	K	-	64%	
Kendisinin ve akranlarının çalışmalarındaki fikirleri ve duyguları yorumlar.	-	-	K	-	-	-	-	-	K	+	+	K	-	K	+	+	+	K	K	+	-	+	K	+	K	48%	

(+: Uygun, (-): Uygun değil, (K): Kısmen uygun

Tablo 2'ye bakıldığında uzmanların "Türk kültürüne ait mimari elemanları açıklar." ve "sanat eserlerindeki farklı kültürlere ait motifleri inceler" kazanımlarının ikinci sınıflar için kesinlikle uygun olmadığına yönelik görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu kazanıma ilişkin uygunluk oranı %0 olup tüm uzmanlar bu kazanımın ikinci sınıf seviyesine uygun olmadığını öne sürmüştür. Bu sınıf düzeyinde "görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimler yapar" ve "görsel sanat çalışmasında ön ve arka planı kullanır" kazanımları sınıf düzeyine en uygun kazanımlar olarak görülmektedir.

3. Alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 3: Üçüncü Sınıf Kazanımlarına İlişkin Uzman Görüşleri

Kazanımlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Toplam		
Üçüncü Sınıf Kazanımları																												
Görsel sanat çalışmasını oluştururken uygulama basamaklarını kullanır.	K	-	-	K	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	K	-	8%	
Görsel sanat çalışmasını oluştururken ifadeci yaklaşımları kullanır.	-	-	-	K	-	K	-	K	K	-	-	-	K	-	+	+	K	K	-	-	+	+	K	+	-	-	32%	
Görsel sanat çalışmasını yaparken güncel kaynaklara dayalı fikirler geliştirir.	K	+	K	K	+	+	K	+	K	-	+	K	K	K	-	-	-	-	K	-	-	-	K	K	K	K	-	42%
Gözleme dayalı çizimlerinde geometrik ve organik biçimleri kullanır.	K	+	+	K	+	+	K	+	K	K	K	K	+	K	K	K	+	+	K	+	+	+	+	+	+	+	+	74%
İki boyutlu çalışmasında ön, orta, arka planı kullanır	+	K	+	+	K	K	+	-	-	K	-	+	-	K	K	K	+	+	+	+	+	+	+	+	+	K	-	60%
Ekleme, çıkarma, içten ve dıştan kuvvet uygulama yoluyla farklı malzemeleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.	-	-	-	-	K	K	-	-	-	K	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	K	-	14%	
Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	K	+	14%	
Sanat eserleri ile geleneksel sanatların farklı kültürleri ve dönemleri nasıl yansıttığını açıklar.	-	-	-	+	+	-	-	+	+	K	-	-	-	K	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	K	K	20%	
Kendi (Millî) kültürüne ve diğer kültürlerle ait sanat eserlerini karşılaştırır.	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	K	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	8%
Sanat eserlerinin madde, form ve fonksiyonu arasındaki ilişkiyi açıklar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4%	
Yerel kültüre ait motifleri fark eder.	K	+	K	+	+	K	K	K	K	+	+	K	K	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	68%	
Portre, peyzaj, natüromort ve betimsel sanat eseri örneklerini karşılaştırır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	K	K	10%	
Sanat eserinde kullanılan sanat elemanları ve tasarım ilkelerini gösterir.	-	-	-	-	-	K	-	-	-	-	K	K	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	12%	
İncelediği sanat eseri hakkındaki yargısını ifade eder.	+	+	K	K	+	+	+	+	K	+	+	K	K	K	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	K	74%
Sanat eseri ve sanat değeri olmayan nesnelere arasındaki farkları ifade eder	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	K	-	+	-	-	-	K	-	-	-	-	-	K	+	26%
Sanat eserinin bir değere sahip olduğunu farkeder/kavrar.	+	K	K	+	+	+	+	+	+	K	+	+	K	K	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	K	K	80%
Sanat alanındaki etik kuralları açıklar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	K	8%

(+) : Uygun, (-) : Uygun değil, (K) : Kısmen uygun

Tablo 3'e bakıldığında "sanat alanındaki etik kuralları açıklar", "görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.", "portre, peyzaj, natüromort ve betimsel sanat eseri örneklerini karşılaştırır" ve "sanat eserlerinin madde, form ve fonksiyonu arasındaki ilişkiyi açıklar" kazanımlarının uzmanların gözünde bu sınıf düzeyine uygun olmayan kazanımlar olduğu görülmektedir. "Sanat eserinin bir değere sahip olduğunu fark eder/kavrar." kazanımı ise uzmanlar tarafından %80 uygunluk ile değerlendirilmiştir.

4. Alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 4: Dördüncü Sınıf Kazanımlarına İlişkin Uzman Görüşleri

Kazanımlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Toplam	
Dördüncü Sınıf Kazanımları																											
Görsel sanat çalışmasını oluştururken biçimlendirme basamaklarını kullanır.	-	-	-	-	K	K	-	-	+	K	-	-	-	-	+	K	-	-	-	-	+	K	-	K	-	24%	
Deneyimlerini farklı fikirler, sanat formları ve kültürel temalarla ilişkilendirerek görsel sanat çalışması oluşturur.	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	K	K	-	+	-	-	-	+	K	-	20%	
Görsel sanat çalışmasında kompozisyon birliğini oluşturmak için seçimler yapar.	-	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+	+	-	+	-	-	+	+	+	K	+	46%
İki boyutlu yüzey üzerinde derinlik etkisi oluşturur.	K	-	K	-	K	+	K	K	+	K	+	+	+	+	+	K	+	+	K	K	K	K	+	K	+	68%	
Gözleme dayalı çizimlerinde kontur çizgisini ve gölgeleme tekniklerini kullanır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	-	-	-	-	+	K	-	+	+	16%	
Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışmalar yapar.	+	+	K	K	+	+	+	+	K	K	K	+	+	K	K	K	+	+	+	+	K	+	+	+	K	74%	
Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	-	-	K	-	-	-	-	+	K	-	+	+	14%	
Sanatçı ve zanaatkarın rollerini söyler.	+	+	+	K	+	+	+	+	K	+	K	+	K	+	+	+	+	+	+	K	+	+	+	+	-	78%	
Türk kültürüne ve diğer kültürlere ait mimari yapıların belirgin özelliklerini karşılaştırır.	K	-	K	K	-	-	-	-	K	K	-	K	-	K	-	-	-	-	K	-	K	-	-	-	-	18%	
Farklı kültürlerde yapılmış sanat eserlerinin genel özelliklerini karşılaştırır.	-	-	K	K	-	-	-	-	K	K	K	-	-	-	-	K	K	-	-	K	-	-	+	-	K	24%	
Müzedeki farklı kültürlere ait sanat eserlerindeki ortak özellikleri söyler.	-	-	-	-	K	-	-	K	K	K	-	-	-	-	K	K	-	K	-	-	-	+	-	+	+	24%	
Görsel sanat alanındaki meslekleri söyler.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	K	+	+	K	+	K	+	+	+	+	+	86%	
Soyut, geçekçi ve figüratif sanat eserleri arasındaki farkları açıklar.	-	-	K	-	-	-	-	-	-	-	-	K	-	K	-	K	-	K	-	K	-	+	+	+	+	24%	
Bir sanat eserini seçmesindeki tercih sebebini açıklar.	+	+	+	+	K	K	+	-	+	+	+	+	+	K	+	+	K	K	K	K	+	+	+	+	+	72%	
Estetik tercihlerin kişilere göre nasıl değiştiğini ifade eder.	K	K	+	-	-	-	-	K	K	-	K	-	-	-	K	-	K	-	-	K	+	+	+	+	-	32%	
Görsel sanat alanındaki etik kurallara uyar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	K	6%

(+: Uygun, (-): Uygun değil, (K): Kısmen uygun

Tablo 4'te yer alan ilkökul dördüncü sınıf kazanımlarından “görsel sanat alanında ki etik kurallara uyar”, “gözleme dayalı çizimlerinde kontur çizgisini ve gölgeleme tekniklerini kullanır” ve “görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır” kazanımlarının uzman tarafından dördüncü sınıf öğrencisinin zihinsel gelişimine uygun olmadığı görülmektedir. Özellikle “görsel sanat alanındaki etik kurallara uyar” kazanımı uzmanlara göre %6 uygulanabilirlik düzeyindedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına bakıldığında ilkökul 1-4 sınıflara ait görsel sanatlar dersi kazanımlarının büyük bir kısmı uzman görüşlerine göre öğrenci düzeyine uygun değildir. Birinci sınıf kazanımlarından olan “görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanır” ve “sanat eserleri arasındaki farklılıkları açıklar” kazanımları uzmanlar tarafından öğrenci düzeyine uygun olarak görülmemen kazanımların ba-

şında gelmektedir. Çizgi, şekil, renk, değer ve doku gibi sanat elemanlarından değer ve dokunun özellikle ilkökul birinci sınıfta öğrenim gören 6-7 yaş arası çocuklar için soyut kavramlar olması bu kazanımın uygulanabilirliğini düşürmektedir. Ayrıca sanat eserleri arasındaki farklılığı açıklamak isteyen bir öğrencinin en azından analiz becerisinin gelişmiş olması gerekmektedir. Birinci sınıf öğrencisinin analiz becerisinin genel olarak gelişmemiş olması bu tarz kazanımları da uygulanabilir olmaktan uzaklaştırmaktadır. MEB tarafından 2018 yılında yayınlanan görsel sanatlar dersi öğretim programını hazırlayan komisyon ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. 2006 yılında uygulamaya koyulan görsel sanatlar dersi öğretim programı komisyonunda görev alanların uzmanlık alanları şu şekildedir (MEB, 2006): Program geliştirme uzmanı, görsel sanatlar dersi öğretmeni, sınıf öğretmeni, ölçme ve değerlendirme, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve dil uzmanı. Söz konusu komisyon içerisinde görsel sanatlar öğretimi alanında çalışan bir akademisyenin olmaması dikkat çekmektedir. Program danışma kurulunda yer alan akademisyenlerin alan uzmanı (sanatta yetkin akademisyenler) olduğu görülmekle birlikte komisyon üyeleri içerisinde de sanat alanında çalışmaları olan akademisyenlerin yer alması gerekmektedir. Bu kapsamda her ne kadar 2018 görsel sanatlar dersi öğretim programını hazırlayan komisyonla ilgili bir bilgiye ulaşılamamasına rağmen komisyonların alan uzmanlarından oluşması hazırlanan kazanımların öğrenci düzeyine uygunluğunu belirlemede etkili olabilir. Özellikle ilkökul düzeyinde hazırlanan program komisyonlarına çocuk gelişim uzmanı ve sınıf öğretmenliği alanında çalışan akademisyenlerin yer alması gerekmektedir.

Birinci sınıf kazanımlarında olduğu gibi ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf kazanımlarında da benzer durumlar göze çarpmaktadır. İkinci sınıf kazanımlarından “görsel sanat çalışmasını oluştururken beklenmedik/öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkabileceğini fark eder”, “görsel sanat çalışmasında ölçü ve oran-orantıya göre objeleri yerleştirir”, “görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanır”, “Türk kültürüne ait mimari elemanları açıklar”, “sanat eserlerindeki farklı kültürlere ait motifleri inceler” ve “diğer kültürlere ait mimari elemanları açıklar” kazanımları uzmanlara göre öğrenci düzeyine uygun olmayan kazanımlardır. Üçüncü sınıfta “görsel sanat çalışmasını oluştururken uygulama basamaklarını kullanır”, “görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır”, “sanat eserlerinin madde, form ve fonksiyonu arasındaki ilişkiyi açıklar”, “portre, peyzaj, natürlmort ve betimsel sanat eseri örneklerini karşılaştırır” ve “sanat alanındaki etik kuralları açıklar” kazanımları da öğrenci düzeyine uygun görülmeyen kazanımların başında gelmektedir. Dördüncü sınıfta “deneyimlerini farklı fikirler, sanat formları ve kültürel temalarla ilişkilendirerek görsel sanat çalışması oluşturur”, “gözleme dayalı çizimlerinde kontur çizgisini ve gölgeleme tekniklerini kullanır”, “görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır”, “görsel sanat alanındaki etik kurallara uyar” kazanımları da benzer şekilde uzmanlar tarafından öğrenci düzeyine göre uygun olmayan kazanımlardandır. Uzmanların görüşlerine bakıldığında 1. ve 2. sınıflarda oran-orantı, derinlik (ön-arka) ilişkisi, perspektif, tasarım ilkeleri,

sanat elemanları gibi kavramları ifade etmek çok zordur. Öğretmenler bunlara dönük etkinlikler yapsalar dahi kazanımın gerçekleştirildiği anlamına gelmemektedir. Bir ve ikinci sınıfların özellikle zihinsel gelişim dönemleri ve soyut düşünmede yaşanan zorluklar nedeniyle kazanımların basitleştirilmesi gerekmektedir. Genel olarak 2018 görsel sanatlar öğretim programındaki kazanımlar uzmanlar tarafından öğrencilerin yaş düzeylerine uygun bulunmamıştır. Oğuz ve Akhun (2015) araştırmalarında 2006 görsel sanatlar programının sınıf öğretmenlerine nitelikli bir kılavuz olarak görülebileceği sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda mevcut 2018 programında yer alan kazanımlar “öğrenciye görelilik” özellikleri gözden geçirilerek uygulanmalıdır.

Sonuç olarak bu çalışmada uzmanlardan gelen dönütler sonucu ilkökul 1-4 sınıfların görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanımların uygulanabilirlik düzeyleri incelenmiştir. Kazanımların büyük çoğunluğunun öğrenci düzeylerine uygun olmadığı yani uygulanabilirlik düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Bu kapsamda şu öneriler sunulabilir:

- Öğretim programlarını hazırlayan komisyonların ilgili alan uzmanlarından oluşması gerekmektedir.
- Öğretim programlarının uygulanmadan önce pilot uygulamalar ile uygulanabilirliğinin denetlenmesi gerekmektedir.
- Öğretim programlarında yer alan kazanımlar öğretmen ve öğrenci dönütlerine göre düzenlenmelidir.
- Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve psiko-sosyal özellikleri dikkate alınmalıdır.
- Kazanımlar hazırlanırken basitten karmaşığa ilkesine uyulmalıdır.

Kaynakça

- Artut, K. (2007). *Sanat Eğitimi (Kuramları ve Yöntemleri)*, (5. bs), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2012). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, (3. bs), Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*, (10. bs), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Diamond, M. (1996). The Brain . . . Use It or Lose It, *Mindshift Connection*, 1 (1), <http://archive.education.jhu.edu/PD/newhorizons/Neurosciences/articles/The%20Brain...Use%20it%20or%20Lose%20It/index.html> adresinden 11.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Eisner, E.W. (1994). *Conception and Representation*. New York: Teachers College Press.
- Gosse, C. ve Hansel, L. (2014). Taken for granted-why curriculum content is like oxygen, *American Educator*, 38 (2), 19-43.

- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2012). *Eğitim Yönetimi-Teori, Araştırma ve Uygulama*. (S. Turan. Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Marsh, C. J. (ed.) (1997). *Perspectives: Key Concepts for Understanding Curriculum*, London and Washington, D.C: The Falmer Press.
- Mayo, S. T. (2012). Aesthetics: What Is Art? *The Problems of Philosophy içinde* (Edi. M. S. Russo), New York: Sophia Omni Press.
- MEB (2006). *Görsel Sanatlar Dersi öğretim Programı (1–8. Sınıflar)*, Ankara.
- MEB (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, Ankara.
- Mercin, L. ve Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 9, 14-20.
- Oğuz, A. ve Akhun, B. (2015). İki ulusal programın karşılaştırılmasıyla ilgili bir araştırma: 1992 resim-iş ve 2006 görsel sanatlar programları, *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 207-218.
- Özen, Y., Gül, A. ve Gülaçtı, F. (2007). Demokratik eğitim politikası (eleştirel bir yaklaşım), *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 111-129.
- Pratt, D. (1994). *Curriculum Planning: A Handbook For Professionals*. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers.
- Read, H. (2014). *Sanatın Anlamı*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Reid, L.A (1983) Art Teaching and the Conceptual Understanding of Art, in Art Education, *Heritage and Prospect* içinde, A. Dyson, (ed). London: Institute of Education.
- San, İ. (2010). *Sanat Eğitimi Kuramları* (3. bs), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Su, S. W. (2012). The various concepts of curriculum and the factors involved in curricula-making, *Journal of Language Teaching and Research*, 3 (1), 153-158.
- TDK (2018). Güncel Türkçe sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bb3869205aa62.48021944 adresinden 02.10.2018 tarihinde erişilmiştir.